

SLOVENSKI POROČEVALEC

Smrt fašizmu —
svobodo narodu!

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE

Leto VI, št. 20

Ljubljana, sredo, 16. maja 1945

Cena L 2.—

Govor Borisa Kidriča, predsednika narodne vlade Slovenije

Junakom borbe naj slede junaki dela

»Od našega konstruktivnega dela je odvisno, v kolikšni meri se bodo izpolnile vse naše nacionalne pravice in zahteve. Čas je za globoko navdušenost, ki se izraža v požrtvovalnosti, v premagovanju naporov — Zahtevamo podrejanje koristim celote, zavestno podrejanje koristim naše domovine, zahtevamo zavestno, vzgojno, državljansko in patriotično disciplino«

Ljubljana, 14. maja
Predsednik prve slovenske narodne vlade tov. Boris Kidrič je imel sredi po redni Svobodna Ljubljana naslednji govori:

Slovinci in Slovenke, državljani in tovariši!

Upoštevajmo priložnost, da se pogovorimo o potrebnih nalogah, ki se jim moramo zavedati sleherni državljani, sleherni jugoslovanski in slovenski patriot. Vsa Slovenija in zlasti njena pomorna prestonica, bela Ljubljana, ki je od navdušenja, od navdušenja nad zmago nove Titove Jugoslavije, nad zmago naše slavne jugoslovanske vojske, nad veličastno zmago Osvobodilne fronte. Kakor smo srečni zaradi takega in tolikšnega navdušenja naših ljudskih množic in kakor smo si na jasnem, da je to navdušenje najpristnejši izvir našega ljudskega srca, tako ponovno poudarjamo, da nam navdušenje ne zadostuje. Prejti je treba takoj, ponavljamo, takoj, na konstruktivno delo. Predvsem od našega konstruktivnega dela, od njegove hitrosti, od njegovih učinkov je odvisno v kolikšni meri bodo naši narodni interesi in utrdili svoje sijajne zmage. Od našega konstruktivnega dela je odvisno v kolikšni meri se

bodo izpolnile vse naše nacionalne pravice in zahteve.

Konec vojne je. Konec oborožene borbe je. To pa nikakor ne pomeni, da je konec vseh tistih razmer, ki zahtevajo od nas napore preko normalnega okvira, preko običajnih, recimo mirovinskih meja, preko normalnih meja. Čimprej moramo povrniti normalne razmere. Toda povrniti jih moramo sredi vojnih ruševin. Iz tega pa sledi, da je od hitrosti, od tempa našega dela danes odvisno vse. Danes ni čas za ono, čemur pravijo komodnost, danes ni čas za lahkonavduševanje. Čas je za tisto globoko in pristno navdušenost, ki se izkaže in izrazi v požrtvovalnosti, v barbenem premagovanju naporov v delovnih rezultatih in v tempu, ki segajo preko vseh običajnih mirovinskih norm. Takojšnja mobilizacija za delo, takojšnja mobilizacija vseh sil za kar najhitrejši in najučinkovitejši delovni tempo, vsestransko medsebojno tekmovalno, kar se tiče delovnih rezultatov in delovnega tempa, vse to sodi danes brez dvoma med naše osnovne državljanske, med naše osnovne patriotične dolžnosti. Zavedajmo se, da je od našega dela, od našega delovnega tempa, od naše požrtvovalnosti odvisno, kako hitro bomo povrnili normalne razmere in mirno dobo, v kolikšni meri bomo utrđili svoje zmage in v kolikšni meri se bomo oddolžili velikim žrtvam, ki so jih na oltar domovine položili najboljši sinovi naših narodov. Ponovno poudarjamo: boj proti komodnosti! Borba za čim hitrejšo, čim boljše in čim učinkovitejše delovne rezultate! Tako je naše geslo dneva po uradnih in državnih institucijah, tako je naše geslo dneva v naših političnih organizacijah, v njihovem snovanju in njihovem političnem delu. Danes ne more biti za nikogar, ne za odgovornega funkcionarja, ne za političnega deavca, ne za kateregakoli javnega delavca, ne za kateregakoli tvorca materialnih in duhovnih vrednot in ne za preprostega državljana vprašanje delovnega časa, vprašanje odmora. Osnovno vprašanje, ki se danes postavlja pred nas, je vprašanje kako hitro bomo z delom premagali posledice vojne. Junaštvo, ki smo ga izkazali v borbi, moramo izpričati tudi v delu. Junakom borbe naj slede junaki dela. Uspešno delo zahteva veliko organiziranost, zahteva predvsem velik smisel za organiziranost. Smisel za organiziranost pa predstavlja smisel za točnost. Zato ha vesikem našem koraku, v tovarni in na vasi, v uradu in državni instituciji, v politični organizaciji in političnem delu

borba za organiziranost, borba za točnost, borba proti sleherni dezorganizaciji, borba organizacijski površnosti!

V ilegalnem boju v organizirani Osvobodilni Fronte pod okupatorjem, v organizaciji našega partizanskega odpora in organizaciji novega prenašanja v regularno zmagovalno jugoslovansko armado, smo se pokazali kot mojstri organizacije. S svojo organizacijo smo zadivili svet. Naša organiziranost nam je pomagala premagati vse zunanje in notranje sovražnike. Poltlačimo se mojstri organizacije danes, ko gre za naše obojstravno delo, pokažimo se mojstri organizacije danes, ko gre za povratek normalnega življenja, ko gre za nove uspešnejše in učinkovitejše delovanje, oblike in rezultate. Zavestna disciplina je bila naša rešitev v najtežjih ilegalnih okoliščinah, v najtežjih partizanskih in vojaških borbah, v neujutljivih okupatorskih ofenzivah. Zavestna disciplina nam je omogočila skovati našo borbeno organizacijo. Zavestna disciplina, državljanska, patriotična, delovna disciplina je tudi danes osnovni pogoj za naše uspehe in zmage. Zato borba na slehernem koraku za zavestno disciplino, borba na slehernem koraku proti mediscipliniranosti in lahkomišljenosti. Mi ne zahtevamo pruske discipline, ne zahtevamo slepega podrejanja, ne zahtevamo tistega disciplinskega pritiska, ki duši množično in posamezno iniciativno. Zahtevamo tisto in tako podrejanje, ki hkrati vzbuja in pospešuje ini-

ciativno za dosego velikih smotrov, ki se jim podrejanje vsi. Zahtevamo podrejanje koristim celote, zahtevamo zavestno podrejanje celotnim koristim naše domovine, zahtevamo zavestno, vzgojno, državljansko in patriotično disciplino. Iz nič, v nasprotju z vsemi teorijami, v nasprotju z vsemi trditvami tako imenovanih izvedencev, smo v teku štiriletno narodno osvobodilno borbo ustvarili in zgradili svojo politično, svojo vojaško in državno organizacijo. Zgradili smo jo lahko v kljub vsem neskončnim oviram zato in prav zato, ker nam je bilo tuje vse birokratsko, ker se nismo ozirali na ustaljene norme in končne javne dane izkušnje, ker smo znali združiti smisel za organiziranost s smislom za brezpopojno zavestno disciplino, s smislom za improvizacijo s smislom za osnovne organizacijske prijeme, dvignjene nad sleherni drobnjaktarstvo, hkratj in sedanjost in v perspektivni prihodnosti. Zdrži smisel za organiziranost s smislom za zavestno disciplino, združi organizirano točnost, združi vse to z zdravim, recimo partizansko improvizacijo, s smislom za osnovne prijeme, z delom ne samo za sedanjost, temveč tudi za perspektivo, za borbo proti birokratizmu in drobnjaktarstvu — tak je brez dvoma eden izmed osnovnih pogojev za naš uspeh. Naša narodna osvobodilna borba se odlikuje zlasti po temu, da je znašla iz najpristnejših in najglobljih ljudskih globin dvigniti na tisoče in tisoče novih, doslej nepozabnih kadrov. Narodu,

ljudstvu so zresli novi politični delavci, novi oficirji, novi organizatorji, zgaeteni in oblikovani iz našega pristnega ljudskega testa.

Danes marsikdo toži — vsi prav za prav tožimo — da nam primanjkuje kadrov. Vsi se dnevno borimo z vprašanjem kadrov. Toda borili smo se z vprašanjem kadrov vsa ta trda leta, borili smo se tako, da smo vzgojili na tisoč novih sijajnih kadrov, da smo sproti v delu in borbi reševali in vselej rešili kadrovske vprašanje in da smo prav po tej poti ne samo reševali in rešili trenutne potrebe, temveč tudi za desetletja, če hočete za stoletje dvignili naš narod v pogledu njegovih ljudskih sposobnosti, v pogledu vzgoje njegovih ljudskih sinov in hčera. Po isti poti, po istem smislu kot doslej bomo kadrovske vprašanje sproti reševali in vsakokrat rešili tudi poslej. Res je, kadrov neprestan primanjkuje, toda kadri so vselej tu, kadri so med našimi ljudskimi množicami. Razvijmo v njih veselje za delo, razvijmo v njih veselje za njihov lastni razvoj, dvigajmo jih pogumno in vzgajajmo jih v delu!

Pod vodstvom svojega velikega voditelja, maršala Tita smo zmagali v borbi za osvoboditev. Pod vodstvom svojega velikega voditelja maršala Tita bomo dosegli doslej neslutene delovne rezultate, razvili doslej nesluteno veselje do dela, dvignili nove tisoče in tisoče kadrov in zmagovali, kot smo zmagovali doslej.

Naše zahteve postavljamo na prežito kri

Govor generalnega poročnika Petra Drapšina

Tovariši in tovarišice, meščani in meščanke mesta Ljubljane, bratje Slovenci in sestre Slovenke! To je najsrčnejši dan v mojem življenju, da vas s postopja ljubljanske univerze, ki je dolga leta bila žarišče kulture in narodne zavesti, lahko pozdravim. Moje veselje je toliko večje, ker vem, da polagamo tukaj račun pred prebivalstvom Ljubljane, ki se je v teh štirih letih okupacije borilo s tolikšno rođoljubjem in nam vedno na vseh položajih in v vseh bojih dajalo poleta. Nikoli ne bomo pozabili žrtv, ki jih je dalo mesto Ljubljana v tej težki štiriletni borbi. Vedno smo to cenili in danes ko vidimo, da tako trdno stojite z nami, vam zagotavljam, da bomo se trdnje in še bolj smelo postavili naše zahteve, naše upravičene zahteve.

Naš račun je kratak. Izpolnili smo naloge našega velikega vojskovođe, maršala tovariša Tita. Izvršili smo naloge, ki je bila pred nas postavljena in to je, da osvobodimo Istro, Slovensko Primorje z mesti Trstom, Trzinom in Gorico. Ta naloga nas kot vojake veseli, ker smo izvršili ono, kar nam je bilo ukazano. Prav tako nas nepopisno veseli, ker se zavedamo, da je bila prav nam dodeljena ta častna naloga, da po tolikih stoletjih omogočimo, da si bratje Slovenci v federativni demokraciji Jugoslaviji ustvarijo svoje nacionalno državo. Stoletni sen sinov južnih Slovanov, med njimi tudi Slovencev, bo uresničen. Naši slovenski bratje, ki so jih zadržali italijanski in nemški imperijalisti, so po zaslugi genialnosti in vodstva maršala Tita osvobojeni in priključeni svoji materi Sloveniji. Te naloge, te zgodovinske naloge, ki so bile pred nas postavljene, je bilo mogoče uresničiti samo po zaslugi brezprimernega junaštva naših narodov in genialnega vodstva tovariša Tita v teh štirih letih. V najtežjih dneh za naše deželo, ko se je zdela nemška sila nepremagljiva, vi ste jo lahko sami videli, ker je ta sila šla tudi skozi vaše oči, če me-

sto Ljubljano, ko so vsi mislili, da je stvar izgubljena, je tovariš Tito v naši deželi smelo dvignil zastavo borbe in pokazal pot, po kateri se je bilo mogoče rešiti. To brezprimerno junaštvo in sposobnost sta se razvila tako daleč, da danes skupno z našimi velikimi združenimi narodi, skupno z našimi ruskimi brati in našimi anglo-ameriški zavezniki rešujemo vsa naša vprašanja, ki so usodna za obstoj naše dežele.

Tovariši in tovarišice! Jugoslovanska armada je delo jugoslovanskih narodov in njenega največjega sina Josipa Broza-Tita. Naša IV. Jugoslovanska armada je bila osnovana pod poveljstvom tovariša Tita in tovariš Tito ji je dal njeno nalogo. Ako me bi dobili pravilne naloge in ako me bi imeli pravilne organizacije, tudi ne bi dosegli enega kar je bilo pred nas postavljeno. Naša IV. armada je sestavljena iz vseh sinov Jugoslavije. V njej se nahajajo Srbi, Slovenci, Hrvatje, Makedonci in Crnogorci in vsi sodelujemo v uresničevanju genialnega načrta tovariša maršala, katerega rezultat so osvobodila Istra, Slovensko Primorje, mesta Trst in Gorica in brez njegovega genialnega načrta ne bi nikoli dosegli teh rezultatov kar pomeni, da gre največja zahvala vseh jugoslovanskih narodov temu velikemu sinu in vojskovodji, maršalu Titu. Naši slovenski bratje, formirani v svojih dveh korpusih, so častno in popolnoma izvršili svoje naloge in omogočili, da je naš uspeh, uspeh IV. armade popoln.

Tovariši in tovarišice, meščani in meščanke! Ne bo nas upjlanila slava zmagovalca. Vemo, da je mnogo sovražnikov, ki bi hoteli nekje za zeleno mizo in po raznih vogalnih zanikati naše pravice, ki smo si jo priborili s krvjo. Tukaj vam obljubljam, da bomo — kakor je rekel tovariš maršal Tito — najbolj budno bdeli nad interesi naših narodov, da bomo najbolj budni do vsakega poizkusa sovražnosti do naše borbe in da bomo v naslednjih dneh, v dneh izgradnje države naših narodov, iz-

gradnje federativne Jugoslavije, kakor doslej podpirali naše narode, ki bodo imeli v svoji vojski najboljšo oporo, da bomo najtrdnje zagotovili vseh doslej doseženih pridobitev in tudi onih, ki jih bomo morali še doseči. V vseh naših zahtevah, ki so pravilne in upravičene in ki jih postavljamo s pravico na osnovi prelite krvi, bomo naleteli na podporo, naše bratske Rusije, na podpore naših velikih anglo-ameriških zaveznikov, katerih gospode generale in oficirje vidite tukaj, in ki se lahko na lcu mesta prepričate, kako nam je to, kar zahtevamo, prirastlo k srcu in kako težko bi od tega odstopili.

V imenu naših borcev in upam, da tolačim tudi želje vseh vas, pozdravljam gospoda brigad. generala predstavnika ameriške vojske Rajmonda Winsona, in brigadgenerala Douglasa Newa, predstavnika angleške vojske. Kakor sem rekel, sem prepričan, da bodo tudi oni s svoje strani najboljši tolačji vseh naših želja in še enkrat vam obljubljam, ko vas vidim enotne in ko vidim, kako ste prihiteli, da med vojno izvojevane pridobitve ohranimo tudi v miru in da jih dobimo v kljub vsem zakulisnim spletkam. Objubljama vam, da bomo to vašo željo izpolnili.

Bratje in sestre! V imenu vseh borcev in voditeljev IV. armade vas najpristnejše pozdravljam. Pozivam vas, da vzključimo:

Naj živi veliki organizator zmage jugoslovanskih narodov, naš vrhovni poveljnik maršal Jugoslavije tovariš Tito!

Naj živi oboroženo bratstvo vseh jugoslovanskih narodov, izkovan v borbi proti germansko-italijanskim osvajalcem in proti notranjim sovražnikom vseh vrst!

Naj živi jugoslovanska armada — osvoboditeljica naših narodov!

Naj živi junaška in zmagovalna Rdeča armada, ki je največ pretrpela v borbi za uničenje največjega sovražnika človeštva — hitlerjevske Nemčije!

Naj živi veliki organizator zmage nad hitlerjevske Nemčije in genialni voditelj svetovne protifašistične borbe tovariš Stalin!

Naj živi gospod predsednik Winston Churchill, organizator britanske skupnosti narodov v borbi proti hitlerjevski Nemčiji!

Naj živi predsednik ZDA, naslednik gospoda Roosevelta, Truman, eden izmed organizatorjev zmage nad hitlerjevsko Nemčijo!

Naj živi velika protihitlerjevska koalicija Sovjetske Zveze, Anglije in Amerike tako v vojni kot v organizaciji svetovnega mira!

Naj živi junaško ljudstvo namučene Slovenije in meščani mesta Ljubljane! Smrt fašizmu!

Zaplomba imetja nizozemskih izdajalcev

London, 15. maja. Holandska vlada je objavila zaplombo imovine domačih izdajalcev. Ukrađena lastnina bo vrnjena zakonitim lastnikom.

Predaja nemških čet na Štajerskem

Ogromen plen III. jugoslovanske armade — Nad 100.000 ujetnikov v 15 dneh

Beograd, 15. maja. Vojno poročilo generalnega štaba Jugoslovanske armade z dne 15. maja se glasi:

Z naglim in energičnim prodiranjem proti gorjnemu teku reke Drave so čete naše III. armade preselele odstopnico ostanek nemških in ustaško-četniških tolp ter jih potem, ko so jih obklopile na področju Slovenjgradec-Guštanj-Pilberk-Dravograd, po tridnevni ogroženih borbah razbile in prisilile h kapitulaciji.

S tem so likvidirane poslednje sovražne sile, ki so se nudile pred našimi četami organiziran odpor.

Ujetih je bilo nad 20.000 ustašev, med katerimi je veliko število znanih zlikovcev.

Z ustaši je bilo ujetih tudi večje število četnikov. Razen tega so prisilile h kapitulaciji zadnje ostanke nemškega balkanskega zbora feldmaršala Lehra in ujele nad 10 tisoč Nemcev. V borbah je padlo nad 5000 sovražnih vojakov in oficirjev in osvobodili okrog 8.000 civilistov, ki so jih ustaške tolpe nasilno odvedle s seboj.

Razen tega se je nadaljevalo razoroževanje ostanek sovražnih čet na drugih področjih, pri čemer je bilo ujetih nadaljnjih 15.000 sovražnih vojakov in oficirjev, med njimi dva generala.

Poleg velikih količin orožja in vojnega materiala je bilo zaplenjeno 1.000 motornih vozil in 20 tankov.

Pohvala vrhovnega komandanta edinicam III. armade

Z naglim in energičnim prodiranjem proti gorjnemu teku reke Drave so čete naše III. armade preselele odstopnico ostanek nemških in ustaško-četniških tolp ter jih potem, ko so jih obklopile na področju Slovenjgradec-Guštanj-Pilberk-Dravograd, po tridnevni ogroženih borbah razbile in prisilile h kapitulaciji.

S tem so likvidirane poslednje sovražne sile, ki so se nudile pred našimi četami organiziran odpor.

Ujetih je bilo nad 20.000 ustašev, med katerimi je veliko število znanih zlikovcev. Z ustaši je bilo ujetih tudi večje število četnikov. Razen tega so prisilile h kapitulaciji zadnje ostanke nemškega balkanskega zbora feldmaršala Lehra in ujele nad 10 tisoč Nemcev. V borbah je padlo nad 5000 sovražnih vojakov in oficirjev in osvobodili okrog 8.000 civilistov, ki so jih ustaške tolpe nasilno odvedle s seboj.

Zaplenjene so ogromne količine orožja in vojnega materiala.

Čete III. armade so v zadnjih 15 dneh ujele okrog 100.000 sovražnih vojakov in oficirjev.

Za izvojevanje te zmage kakor tudi za naloge, uspešno in popolno izvršene postavljene naloge izrekam pohvalo hrabrim četam naše III. armade pod poveljstvom generalnega poročnika Koste Nagyja, polkovnika Branka Petričevića in polkovnika Vukašina Subotića.

Izražam svojo zahvalo vsem borcem in voditeljem edinic, ki so izvojevale to zmago in uspešno izvršile postavljene naloge.

Stava padlim junakom za osvobojevanje naše domovine!

V Beogradu, 15. maja 1945.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Vrhovni komandant: Maršal Jugoslavije TITO, s. s.

Komandant Slovenije generalni major Dušan Kveder s komandantom IV. armije generalnim poročnikom Petrom Drapšinom

Kapitulacija nemških čet zaključena

Moskva, 15. maja. Operacijsko poročilo obveščevalnega urada Sovjetske zveze z dne 15. maja se glasi: Kapitulacija vseh nemških vojakov in oficirjev na vseh frontah je zaključena.

Zaslišanje Reynauda

London, 15. maja. Bivši predsednik francoske vlade Paul Reynaud je včeraj podal izjavo v obzorbji proti maršalu Petainu. Včeraj je bil zaslišan v bolnišnici general Weygand.

Trst

Z osvoboditvijo mesta Trsta po četah Jugoslovanske armade in s prenosom civilne oblasti na Izvršni odbor Narodno osvobodilnega odbora mesta Trsta, je dokončno rešeno to težko vprašanje. Taka rešitev je močna opora miru na Balkanu in v Srednji Evropi, Trstu samemu pa se odpirajo velike možnosti razvoja in nemotenega gospodarskega vzpona, tržaškemu prebivalstvu — tako slovenskemu kot italijanskemu — pa so na ta način zagotovljene vse osebne in narodnostne pravice in svobode.

Vse dosedanje rešitve tržaškega vprašanja so se pokazale za docela slabe, nepravilne, škodljive. Pod Avstrijo je Trst gospodarsko sicer uspeval, vendar pa so avstrijske oblasti nasilno ponemčevale slovensko in italijansko prebivalstvo, ovirale kulturni razvoj, netile razdor med njegovimi italijanskimi in slovenskimi meščani, zatirale vsako delavsko gibanje in izrabljale Trst za svoje imperijalistične cilje.

Ko je Trst zasedla Italija, se začela za to jadransko mesto doba najžalostnejšega gospodarskega propada. Trst, kakor je bil Italiji kot pristanišče popolnoma nepotreben, promet je upadal in kljub vsem ukrepom italijanskih fašističnih oblasti, ki so skušale umetno dvigniti blagostanje in promet, so pristanišča stala zapuščena, brezposelno delavstvo je gladovalo, industrija in trgovina sta propadli.

Zatiranje slovenske narodne manjšine je bilo v Trstu še hujše kakor v ostali Primorski. Raba slovenskega jezika je bila izključena v uradih, šolah in cerkvah, nasilno so poitalijančevali slovenska rodbinska imena, noben Slovenec, ki se je prišteval k slovenskemu narodnemu občestvu, ni nikjer dobil poštene službe; vse to so stvari, ki so vsem še predobro znane. Ječe, polne tržaških rodoljubov, zavednih Slovencev in Italijanov, Bazovica in drugi kraji še vedno terjajo obračun. Fašistični teror je nasilno zatrl vsak poizkus tržaškega delavstva, ki je zahtevalo izboljšanje življenjskih pogojev. Trst je bil v dobi fašizma, kakor je dejal minister Edvard Kardelj, »za italijanske osvajalce vrata na Balkan in Srednjo Evropo; bil je odskočna deska za italijanske fašiste v njihovih spletkah po srednjeevropskih in balkanskih deželah.«

Sedanja rešitev tržaškega vprašanja je najboljša, ki si jo moremo želeti. Z zasedbo Trsta zagotovimo mir Jugoslaviji in vsej Evropi. Noben narod Srednje Evrope in Balkana ne more dovoliti, da se italijanski imperijalizem ponovno da možnost, izkoristiti Trst za akcijo proti miru v tem delu Evrope (Kardelj).«

Trst, ki je v času, ko je bil pod Italijo, stalno propadal, bo v Jugoslaviji gospodarsko vzcvetel, rešeno bo vprašanje zaposlitve v pristaniščih, ladjedelnicah in v drugih industrijah. Le v okviru Jugoslavije je tržaški luki zagotovljen velik promet iz Srednje Evrope in iz Balkana.

S prenosom civilne oblasti na izvršni odbor Narodnoosvobodilnega odbora mesta Trsta je rešeno tudi tretje vprašanje, namreč narodnostno vprašanje. Trstu je v okviru Jugoslavije dana avtonomija. Tržaški narodnoosvobodilni odbor je sestavljen po večini iz predstavnikov Italijanov, ki so se borili v protifašističnih vrstah, ker imajo ti v Trstu večino, in iz tržaških Slovencev, proporcionalno po številu pripadnikov posameznih narodnosti. Na ta način je enkrat za vselej pokopan škodljivi nacionalni šovinizem in so zagotovljene vse pravice in nemoten kulturni razvoj italijanski narodni manjšini. Za italijansko delavstvo pa pomeni Jugoslavija resnično demokracijo, resnično ljudsko oblast.

Res je, da se bo vprašanje razmejitev med Italijo in Jugoslavijo reševalo na mirovni konferenci z neposrednim sporazumom med tema dvema deželama. Menimo pa, da bo v vsem zapadnem zavezniškem svetu prevladalo mnenje, ki ga je na svečani seji ob priliki izročitve civilne oblasti v roke Izvršnega odbora, oziroma mestnega sveta izrekel član ameriške vojsne misije pri Glavnem štabu Slovenije podpolkovnik Woods: »Menim, da ni nobene boljše rešitve za sedanji čas.«

Trst in Primorsko je osvobodila naša jugoslovanska armada z ogromnimi žrtvami in ne samo z žrtvami, ki so padle na primorski zemlji in pred vrati Trsta, temveč tudi z žrtvami našega štiriletnega boja, kakor tudi z žrtvami naših mrtvih na Rabu in naših talcev. Te naše neštete žrtve, ta naša kri se je spreminila v zid, ki bo branil to našo priborjeno pravico. Za osvoboditev Primorske in Trsta smo se borili vsa štiri leta, kajti naša načela so bila načela naših zaveznikov, to se pravi načela samoodločbe narodov, načela Atlantske karte, načela teheranske, moskvske in krimske konference.

Izmenjava treh dokumentov

Trst, 13. maja. Italijansko-slovenski protifašistični odbor in komanda mesta Trst sta izmenjala 3 dokumente, ki pomenijo prvi korak političnega predstavnstva tržaškega ljudstva k oblasti. Iz njih je tudi razvidno globoko demokratično priznanje in spoštovanje težen tržaškega ljudstva s strani Jugoslovanske vojske osvoboditeljice.

Prvi dokument

se glasi: Italijansko-slovenski protifašistični Izvršni odbor Trst, 8. maja 1945.

Komandantu komande mesta Trsta tovarišu generalnemu majorju Dušanu Kvederu.

Italijansko-slovenski protifašistični Izvršni odbor mesta Trsta je prevzel politično vodstvo protifašističnega gibanja mesta. Omenjeni odbor so izvolili na konferenci zastopniki naslednjih političnih organizacij:

Unita Operaia (U. O.), Osvobodilna Fronta (OF), Partito Comunista Italiano (PCI), Democratici Independenti Italiani, Zveza slovenske mladine (ZSM), Gioventu Antifascista Italiana, (GAI), Slovenska protifašistična ženska zveza (SPŽZ), Donne antifasciste italiane (DAI).

Konferenca je bila 13. aprila 1945, v ča-

Odgovor Komande mesta

Jugoslovanska armada, Komanda mesta Trst, 8. maja 1945.

Italijansko-slovenskemu protifašističnemu Izvršnemu odboru, Trst.

Protifašistično gibanje mesta Trst je doseglo pod vašim vodstvom velike uspehe in pripomoglo k zmagi Jugoslovanske armade. Komanda mesta, ki je prevzela upravo mesta, vam glede na gornje ugotovitve priznava pravico predstavnstva vsega prebivalstva mesta Trst, tako italijanskega kakor slovenskega, in je pripravljena sprejeti Vašo ponudbo pomoči za vzpostavitev demokratične oblasti mesta Trst. Zato želimo imeti čim prej možnost neposrednega stika z Vami, da se sporazumno glede načina Vaše pomoči v vidu vzpostavitve nove mestne demokratične oblasti.

Smrt fašizmu — svoboda narodu! Generalni major Dušan Kveder

Poziv Tržčanom

V smislu zgoraj omenjenih nalog je isti Izvršni odbor izdal poziv Tržčanom.

TRŽČANOM!

Z odobritvijo Pokrajinskega Narodno-osvobodilnega odbora (PNOO) prevzema Osvobodilni svet Trsta začasno iz rok Ju-

goslovanske armade, to je Komande mesta Trst, vso civilno oblast v mestu Trst.

Prvič v svoji zgodovini prevzema mesto Trst zares demokratični ljudski in narodni značaj. S tem so ustvarjene potrebne okolnosti za:

1.) Omogočenje ozdravljenja globokih ran, ki nam jih je zadalo sovnišično sovrastvo, podneteno po mračni fašistični preteklosti. Dani so pogoji, ki nam omogočujejo učvrstitev in poglobitev bratstva in enotnosti italijanstva in slovenstva, kakor tudi drugih narodnosti v mestu Trst. To bratstvo in enotnost sta nujna za demokratični ljudski, gospodarski in kulturni razvoj mesta.

2.) Omogočenje in zagotovitev resnične demokratizacije naše oblasti v najkrajšem času in odstranitve vseh fašističnih in fašistom naklonjenih elementov.

3.) Posvečitev se je treba nujni gospodarski obnovi, ureditvi in rešitvi težkih vprašanj, ki nam jih je zapustila vojna. Ta problem je danes najbolj pereč.

4.) Početek in izvršitev priprav za izvedbo demokratičnih volitev, ki se bodo vršile, čim bodo te okolnosti dopustile. Brez dvoma je to eden izmed najvažnejših dogodkov tržaške zgodovine in predstavlja začetek nove demokratične dobe našega mesta ter nam kaže smer njegove nove demokratične bodočnosti.

To je brez dvoma godeček, ki daje prav poseben značaj in nalogo Trstu v bodočnosti.

Bivša fašistična oblast se je trudila na

okviru demokratične in federativne Jugoslavije samo želja onih, ki odkrije ali skrivaj težijo po fašizmu.

TRŽČANOM!

Pozivamo Vas k sodelovanju, pozivamo Vas, da podprete z vseni sredstvi napore za takojšnjo gospodarsko in socialno obnovo. Pozivamo Vas, da mobilizirate vse sile v borbi za uničenje vseh ostankov preteklega fašistične oblasti, da bi izgradili resnično demokratično in ljudsko oblast!

Pozivamo Vas, da zberete vse sile za borbo, ki bi mogla oživetiti kulturno življenje, ljubezen do domovine in svobode na osnovi enakosti med narodi. Pozivamo Vas, da razvijete kulturno gibanje na osnovi velike človečanske ideje, ki jo je skušal fašizem vselej slabiti in uničiti.

Zivel avtonomni Trst v okviru federativne demokratične Jugoslavije!

Zivela Jugoslovanska armada, ki je pod genialnim vodstvom maršala Tita osvobodila Jugoslavijo, osvobodila Primorsko, osvobodila Trst in ustvarila Jugoslavijo, osvobodila Primorsko, osvobodila Trst in ustvarila pogoje za popolno uničenje vseh fašističnih ostankov ter za obnovo in povratek blagostanja v novem Trstu!

Smrt fašizmu — svoboda narodu! Osvobodilni svet Trsta. Predsednik dr. Umberto Zoratti. Tajnik: Rudi Uršič-Karel.

Manifestacije ob propadu Nemčije pred magistratom v Trstu, kjer je komanda me sta

su najhujšega nacifašističnega terorja in je naravni plod te borbe, ki je rodila enotnost in bratstvo vseh iskrenih protifašističnih sil boljši italijanskih, boljši slovenskih in Trst.

Na tej konferenci izvotjeni Izvršni odbor je na najjasnejši način dokazal svojo politično smer, ko je predal komandi mesta na razpolago znatne vojaške sile, v trenutku, ko je komanda mesta volila strašno borbo, namreč oboje upor v mestu samem.

Medtem, ko so formacije IV. armade in IX. Korpusa juršale na silne zunanje utrube mesta, je Komanda mesta z oboroženim uporom pospešila pad sovražne obrambe in istočasno preprečila vražnjo, da bi v zadnjem trenutku uničil pristanišče, industrije in druge naprave.

S tem je italijansko-slovenski protifašistični Izvršni odbor popolnoma izvršil prvo nalogo, katero si je zadalo protifašistično gibanje, in da bi določil nadaljnje smernice dela, so se zbrali 7. maja na plenarno sejo vsi zastopniki protifašističnih organizacij ki pripadajo odboru. Seje se je udeležil tudi predstavnik Italijanske socialistične stranke — (PSI).

Plenum je ugotovil, da italijansko-slovenski protifašistični Izvršni odbor združuje v sebi vse zares delujoče protifašistične sile mesta Trsta in ima za svojo dolžnost, da sporoči Komandi mesta, da je treba omenjeni odbor upoštevati kot edini politični organ, ki lahko po svoji sposobnosti in dokazanji povezanosti z

gospodarske armade, to je Komande mesta Trst, vso civilno oblast v mestu Trst.

Prvič v svoji zgodovini prevzema mesto Trst zares demokratični ljudski in narodni značaj. S tem so ustvarjene potrebne okolnosti za:

1.) Omogočenje ozdravljenja globokih ran, ki nam jih je zadalo sovnišično sovrastvo, podneteno po mračni fašistični preteklosti. Dani so pogoji, ki nam omogočujejo učvrstitev in poglobitev bratstva in enotnosti italijanstva in slovenstva, kakor tudi drugih narodnosti v mestu Trst. To bratstvo in enotnost sta nujna za demokratični ljudski, gospodarski in kulturni razvoj mesta.

2.) Omogočenje in zagotovitev resnične demokratizacije naše oblasti v najkrajšem času in odstranitve vseh fašističnih in fašistom naklonjenih elementov.

3.) Posvečitev se je treba nujni gospodarski obnovi, ureditvi in rešitvi težkih vprašanj, ki nam jih je zapustila vojna. Ta problem je danes najbolj pereč.

4.) Početek in izvršitev priprav za izvedbo demokratičnih volitev, ki se bodo vršile, čim bodo te okolnosti dopustile. Brez dvoma je to eden izmed najvažnejših dogodkov tržaške zgodovine in predstavlja začetek nove demokratične dobe našega mesta ter nam kaže smer njegove nove demokratične bodočnosti.

To je brez dvoma godeček, ki daje prav poseben značaj in nalogo Trstu v bodočnosti.

Bivša fašistična oblast se je trudila na

Manifestacije ob propadu Nemčije pred vladno palačo v Trstu, kjer je sedež Pokrajinskega odbora

ljudsko borbo prevzame začasno dolžnost osvobodilnega sveta za mesto Trst.

Naloge tega sveta so naslednje: 1.) Omogočiti in zagotoviti čim prejšjo demokratizacijo ljudske oblasti. Odstraniti z oblasti vse fašistične in profašistične elemente.

2.) Mobilizirati vse delovne in gospodarske sile Trsta za takojšnjo gospodarsko obnovo mesta samega.

3.) Krepitev in poglobljati bratstvo in enotnost Italijanov in Slovencev, ki je zrasla iz sedanje borbe.

4.) Izvršiti vse priprave za demokratične volitve in tako omogočiti, čim bo položaj dopustil, vzpostavitev Osvobodilnega sveta Trsta z vseni pravicami in dolžnostmi pravega zastopnika ljudske oblasti z zakonodajnimi in izvršnimi funkcijami.

Dovolite, da vam ob tej priložnosti toplo čestitamo k zmagam Jugoslovanske armade federativne demokratične Jugoslavije pod vodstvom maršala Tita v naši skupni narodni osvobodilni borbi. Pošljamo preko Vas borem in oficirjem JA vse priznanje za zgodovinsko nalogo te armade med to vojno in posebno pa izražamo globoko hvalečnost mesta Trst za osvoboditev po jugoslovanski armadi in ustvarjanje predpogoje za izvršitev obnove.

Smrt fašizmu — svoboda narodu! Predsednik: Dr. U. Zoratti Tajnik: R. Uršič Karel

Pogled na ogromno množico manifestantov v Trstu

Delovna konferenca vojaških in civilnih predstavnikov mesta Trsta

Dne 13. maja dopoldne je bila izredna seja mestnega Izvršnega odbora in Komande mesta Trst, kjer so pregledali kompetence, ki bi jih lahko naša vojna oblast že izročila v roke civilne uprave. V uvodnem govoru je komandant mesta generalni major Dušan Kveder izjavil:

»Tovariši iz Mestnega Izvršnega odbora in Komande mesta so že takoj ob osvoboditvi imeli priliko slišati naše izjave, da hoče Komanda Jugoslovanske armade čim prej predati tiste kompetence, ki spadajo v civilno oblast, v roke predstavnikov civilnega prebivalstva mesta Trsta. Zato sem zelo vesel, ker se je takoj ob prevzemu vojaške oblasti v Trstu formalni mestni odbor, ki je posredoval pri Komandi mesta, da ga vojaška oblast prizna kot predstavnik civilne oblasti mesta Trsta. Smatral sem to za prvi korak, da se lahko naslonimo na iskreno pripravljenost tržaškega prebivalstva. V času mojega upravljanja mesta sem od vseh strani dobival nove dokaze normalizacije javnega življenja in iskreno podporo množic pri vzpostavitvi reda in neprestane dokaze državne konstruktivnosti tržaškega civilnega prebivalstva. Zato smatram, da je že prišel čas, ko lahko predamo celo vrsto kompetenc civilnemu predstavnstvu.

S tem dajemo možnost, da se v Trstu že takoj od začetka ustvari močna civilna oblast, ki pomenja prvi korak k tisti resnični avtonomiji mesta Trsta, ki so jo mestu obljubile jugoslovanske oblasti.

Pri tem moramo še razčistiti vprašanje, katere zadeve naj vojska še nadalje obdrži v svojih rokah. Vojna je na zunaj končana, toda vsi čutimo, da proti notranjemu sovražniku še ni končana. Vemo in čutimo, da bo borba proti fašizmu še dolgotrajna. Zato je jasno, da leže na ramenih Jugoslovanske armade težke dolžnosti. Zato je treba razumeti, da bo nekatere zadeve Jugoslovanska armada še nadalje obdržala v svojih rokah kot sredstvo za popolno uničenje fašizma.

Aktivnost naših vojaških oblasti pa se ne omejuje samo na to borbo, ampak je usmerjena tudi v to, da daje pomoč mladi civilni oblasti. Zato naših vojaških delegatov po ustanovah civilnih oblasti ni smatrali samo za kontrolne organe, ki imajo nalogo bediti nad preostanki fašizma, ampak jih je smatrali za organe, ki dajejo pomoč organom civilne oblasti. Ta pomoč mladih oficirjev, ki so bili iz štiriletna najtežje borbe s vseni organizatoričnimi izkušnjami, bo za mlado civilno oblast gotovo dragocena in dobrodošla.

Ta konferenca je smišljena kot delovna konferenca. Zato prostoj civilne predstavnike mesta Trsta, naj očiste organizacijsko stanje posameznih odelcev, ki jih zastopajo, da ugotovimo, v koliko meri so posamezne pristojnosti prenesli na civilno oblast. To moramo imeti v pregledu zaradi tega, ker nam je v osnovnem interesu, da bi civilna oblast dvignila in uspešno nadaljevala vsa, kar je še stoe-

jenega za čimprejšnjo obnovo normalnega življenja. Važno je, da se nobeno delo ne preloži, ampak strnjeno nadaljuje.

Se enkrat vas želim prepričati, da imam namen v najkrajšem času predati še ostale kompetence, ki spadajo normalno pod civilno upravo. Zato naj mlada civilna oblast ustvari potrebne organizme v najkrajšem času, da bo zmogla prevzeti še ostale kompetence in da tako čim hitreje dobiti popolno avtonomijo mesta Trsta. Ponavljam: vse zavisi od vas.«

Tovariši generalni major je nato opozoril delegate, da se bo slavnostna predaja oblasti izvršila na večerni seji na način, ki ustreza zgodovinskemu pomenu tega dogodka ne samo za mesto Trst, ampak tudi za vso mednarodno javnost.

Konferenca se je takoj lotila konkretnega dela. Posamezni zastopniki so prikazali organizacijsko stanje in stopnjo pripravljenosti za prevzem civilne oblasti. Tov. Gvido Gustinčič, podpredsednik IOO, je izjavil: Zavedamo se velike važnosti prehoda oblasti iz vojaške v civilno upravo in čutimo v tem trenutku, da to ne zadeva samo interesov Trsta, tržaških Italijanov, ampak ima tudi velik mednarodni pomen glede na položaj, ki ga zavzema Trst.

Sile, ki so se v Trstu dvignile v upor, predstavljajo združitev vseh resnično demokratičnih moči Trsta in federativne Jugoslavije v skupnem boju za resnično demokratični državami, proti fašizmu, kar predstavlja najboljšje jamstvo za resnično demokratično novega Trsta.«

Nato je tov. Gustinčič izjavil, da se ne čuti dovolj sposobnega govornika, da bi mogel dovolj jasno orisati veliki pomen bratskega sodelovanja italijanskega in slovenskega ljudstva, ki je danes že gotovo dejstvo. Napori in žrtve, ki jih je ljudstvo dalo v osvobodilnih bojih proti fašizmu, so najboljši dokaz iskrenosti bratstva, je najboljši dokaz, da so vsi pošteni Tržčani na isti poti, na isti črti bratske skupnosti italijanskega in slovenskega prebivalstva.

Tajnik IOO tov. Rudi Uršič — Karlo je izjavil, da so pripravljajna dela za prevzem oblasti v večini odelcev že izvedena, smatra pa, da bodo morale ostati nekatere kompetence še vedno v rokah vojske. Tako n. pr. delo, ki spada v notranje zadeve, in vsa, kar zadeva zunanjo trgovino in industrijo. Industrijo lahko prevzamemo le v malem obsegu. Industrija je stvar širšega značaja, ki se mora reševati v širšem državnem merilu.

Tov. podpredsednik Franc Stoka — Rado je pripomnil k vprašanju industrije, da so se nanovo že organizirale komisije strokovnjakov in zastopniki industrijskih krogov, kjer so bile zastopane najmočnejše industrijske enote Trsta, zlasti ladjedelnic, tovarna S. Andrea, plavž v Skednju, tovarna Aquila in druge, ki so že začele obra-

Nadaljevanje na 4. strani

Delovna konferenca vojaških in civilnih predstavnikov mesta Trsta

Poziv za ugotavljanje vojnih zločinov

Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njih pomagačev za Slovenijo poziva s tem vsakogar, ki so mu znani zločini okupatorjev (italijanov, Nemcev in Madžarov) in njihovih pomagačev med našim narodom, da ji podatke o teh zločinih nemudoma prijavijo in tako omogoči izsleditev in kaznovanje vseh zločincev.

bodne volitve kvartnega odbora Osvobodilne fronte za Zelena jama. Na te volitve je voljeno vse prebivalstvo obojega spol...

Poizvedbe
Vidno prosim, da bi se javili tovariši Mihovca Ljubliča, ki je 13. X. 1943 pobegnil s tovariši iz zapora Spoleto, Provincina Perugia...

Novi grobovi
Zadet od izdajalske krogle je preminil mižarski mojster Jože Sitar. Pokopani ga bodo danes na farnem pokopališču v Domžalah.

Objave
Pogreb ge. Evgenije Medvedček, ki bi se bil inel vršiti v torko popoldne ob 17. uri je bil zaradi sprejema tov. komandanta IV. armije generalnega poročnika Drapsina...

Razglasi OF
Mirjani, Kolezijači, Krakovčani! Danes 16. t. m. bo zbor našega kvarta, na katerem bo izvoljen kvartni odbor OF in delegacija za volitve v mestni odbor OF.

Zupancic Benjamin
Dnevni spored za sredo, dne 16. V. 1945.
8.—9.: Poročila. 10.—11.: Grieg: Simfonični plesi. 12.—13.: Slovenska glasba.

Cepljenje zoper gozo
Mestni fizikat ljubljanski razglasa, da bo obvezno cepljenje zoper gozo za vse l. 1944. rojene in za vse v januarju in februarju 1945 rojene otroke.

Peter Bizjak
Kapetan I. razreda v 10. brigadi
Večna slava in čast njunemu spominu! Ljubljana, dne 15. maja 1945.

Letališče bo spet služilo koristim naroda
Vzhodni del mesta je ves čas vojne preklinjal letališče, ki je v resnici bilo pogosto cilj bombardiranja in obstreljevanja zavrnjenih letal.

Novi grobovi
Zadet od izdajalske krogle je preminil mižarski mojster Jože Sitar. Pokopani ga bodo danes na farnem pokopališču v Domžalah.

Objave
Pogreb ge. Evgenije Medvedček, ki bi se bil inel vršiti v torko popoldne ob 17. uri je bil zaradi sprejema tov. komandanta IV. armije generalnega poročnika Drapsina...

Razglasi OF
Mirjani, Kolezijači, Krakovčani! Danes 16. t. m. bo zbor našega kvarta, na katerem bo izvoljen kvartni odbor OF in delegacija za volitve v mestni odbor OF.

Zupancic Benjamin
Dnevni spored za sredo, dne 16. V. 1945.
8.—9.: Poročila. 10.—11.: Grieg: Simfonični plesi. 12.—13.: Slovenska glasba.

Cepljenje zoper gozo
Mestni fizikat ljubljanski razglasa, da bo obvezno cepljenje zoper gozo za vse l. 1944. rojene in za vse v januarju in februarju 1945 rojene otroke.

Peter Bizjak
Kapetan I. razreda v 10. brigadi
Večna slava in čast njunemu spominu! Ljubljana, dne 15. maja 1945.

Karolina Kostonjevec
Vdova po vadm. učitelju v pok. in pisatelju
Pogreb nepozabno pokojnice bo v četrtek 17. t. m. ob 1/2. uri z 1/2. kapelice sv. Nikolaja, na pokopališču k Sv. Križu.

MALI OGLASI

KOZI mladi prodam...
VOZIČEK globok, otroški prodam...
KORENJE in repo, približno 400 kg poceni prodam...

Dotpela je v 55. letu naša ljubljena mama, gospa SELAN ANA delavka Tobačne tovarne v pokojiu

Pogreb drage pokojnice bo v četrtek dne 17. t. m. ob 4. uri popoldne z 1/2. kapelice sv. Petra, na pokopališču k Sv. Križu.

Žalujočo rodbinu SELAN in ostalo sorodstvo

Umrla je majina mama, gospa IRENA RUŽIČKA vdova po evčl. nadzorniku

Nepozabno pokojnico spremlimo k večnemu počitku v četrtek 17. t. m. ob 1/2. uri popoldne iz kapelice sv. Krištofa na Zalah k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 15. maja 1945.

Našega SLAVKOTA ARKO so izdajalci na Javorniku pri Kranju pri izvrševanju narodne dolžnosti dne 12. avgusta 1944 zavrato umorili.

Maša zadušnica se bo brala v petek dne 18. maja 1945 ob 8. uri v cerkvi Marijinega Oznanjenja v Ljubljani.

Ljubljana, Stražišče, dne 15. maja 1945.

Družine: ARKO, LOVSIN, POVODEN

Po kruti usodi, zadet od izdajalske krogle na pragu svobode, se je preselil tja, kjer ni sovraštva, naš dragi JOŽE SITAR mižarski mojster v Domžalah

Pogreb bo v sredo popoldne iz hiše Zolasti, Šolska ulica 15, na farno pokopališče. Domžale, Mengeš, Ljubljana, Jesenice, Ribnica, dne 15. maja 1945.

Globoko žalujoč: žena REZKA, sin JOŠKO, hčerka MAJDA in družini SITAR, BURJA, SELAN in ostalo sorodstvo

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancom sporočamo, da je umrla naša ljubljena hčerka, sestra, svakinja in teta, gospodinja BANKO MARIJA učiteljica

Pogreb drage pokojnice bo v četrtek dne 17. maja 1945 ob 5. uri popoldne iz kapelice sv. Jožefa na Zalah k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 15. maja 1945.

Žalujočo rodbinu: BANKO in KLEMENC ter ostalo sorodstvo